

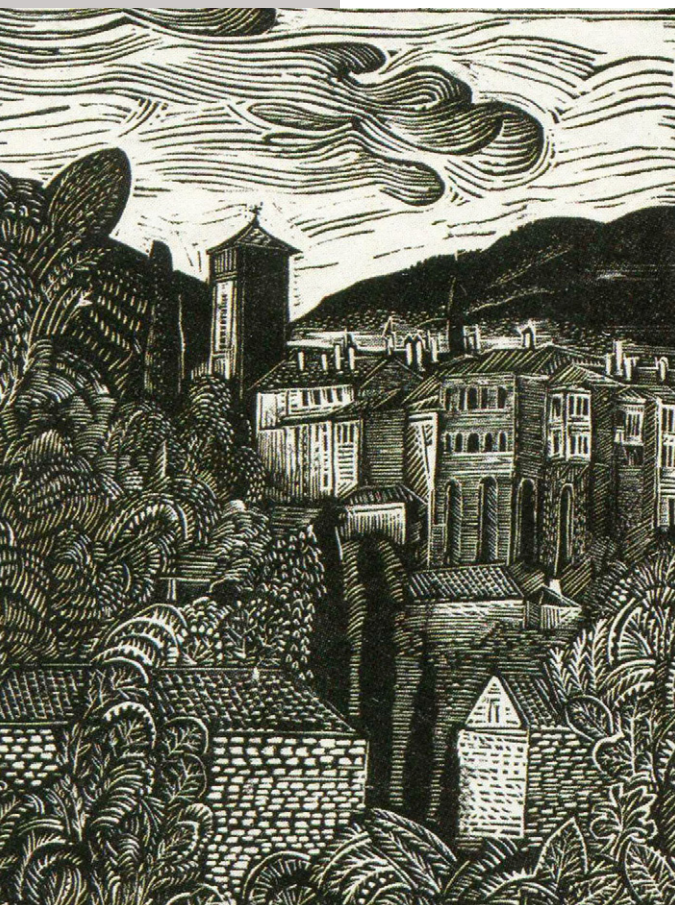
- Δράσεις
- Παρουσιάσεις
- Συνεντεύξεις
- Ειδήσεις
- Εκδηλώσεις
- Νέα λήμματα & τεκμήρια

Ειδήσεις Φιλοβίβλων

15 ΗΜΕΡΗ
ΕΚΔΟΣΗ

ΤΕΥΧΟΣ 8
1 Μαρτίου 2023

www.aboutlibraries.gr

*Η Μονή Χιλανδαρίου.
Ευλογραφία
του Γιώργου Δούκα,
1999.*

Το Άγιο Όρος, με τις πολυάριθμες βιβλιοθήκες του στις κυρίαρχες και τις μικρότερες μονές, στις σκήτες και τις προσωπικές συλλογές, ακόμη και των αναχωρητών, αποτελεί το μεγαλύτερο κέντρο του βιβλίου της χριστιανισμής που συγκροτήθηκε ποτέ: μια χριστιανική εστία του βιβλίου.

Στον τρίτο και ανατολικότερο βραχίονα της Χερσονήσου της Χαλκιδικής, τον Άθω, υπήρχε, από τον 9ο αιώνα τουλάχιστον, μοναστική κοινότητα και από τα μέσα του 10ου αιώνα άρχισαν να ιδρύονται οι μεγάλες κοινοβιακές μονές. Η πολιτεία αυτή, με τα είκοσι κυρίαρχα μοναστήρια, τις σκήτες, τα εξαρτηματικά κελιά, τις καλύβες, τα καθίσματα αλλά και τα ησυχαστήρια, αντιπροσωπεύει μια μοναδική μοναχική κοινότητα, το χρονικό της οποίας από τους βυζαντινούς χρόνους έως τις μέρες μας δεν διακόπηκε ποτέ.

Στο παρόν τεύχος και στο πλαίσιο της έρευνας που διεξάγει η ομάδα του «Περί Βιβλιοθηκών» για τις μοναστηριακές βιβλιοθήκες στην Ελλάδα, παρουσιάζουμε μερικές ακόμη βιβλιοθήκες του Αγίου Όρους: της Ιεράς Μονής Ιβήρων, της Ιεράς Μονής Χιλανδαρίου και της Ιεράς Μονής Διονυσίου.

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ &
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

ΚΗΠΟΣ ΦΙΛΟΒΙΒΛΩΝ

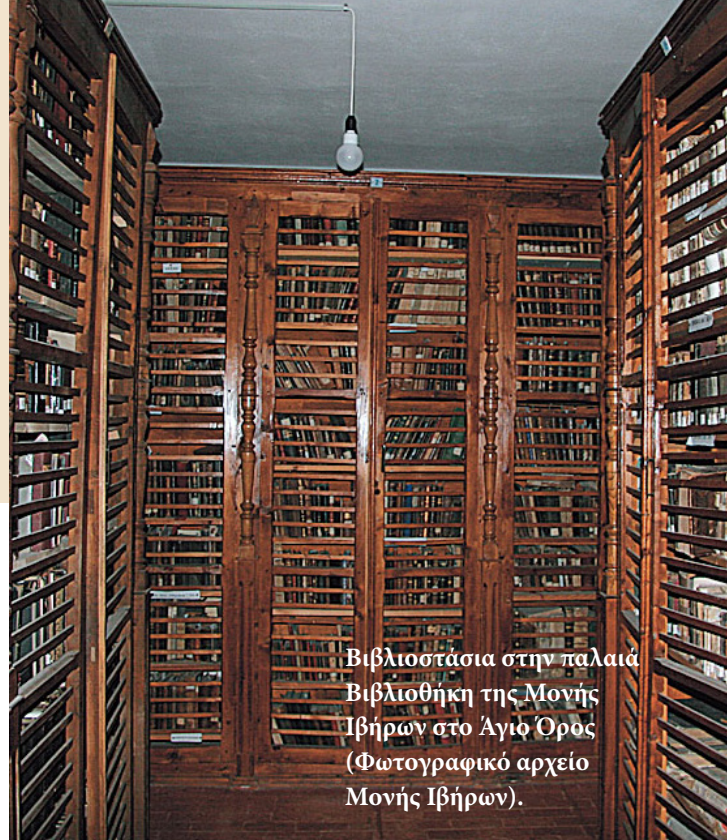
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΙΒΗΡΩΝ

Η ΜΟΝΗ ΙΒΗΡΩΝ ιδρύθηκε τον 8ο αιώνα με την ονομασία Μονή του Κλήμεντος. Οι Ίβηρες είναι οι πρώτοι από τους ξένους που οργάνωσαν μοναστική κοινότητα στο Άγιο Όρος και μάλιστα συνέστησαν το δεύτερο μεγάλο κοινόβιο.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ❖ Η Βιβλιοθήκη της Μονής Ιβήρων είναι καλά οργανωμένη και πλούσια σε περιεχόμενο. Από το 1721 στεγαζόταν στους χώρους πάνω από τον νάρθηκα του Καθολικού, στο ανατολικό τμήμα του ναού. Το 1800 μεταφέρθηκε από τα «έσωθεν» στα «έξωθεν κατηχούμενα», δηλαδή στο δυτικό τμήμα του ναού. Γλίτωσε από την πυρκαγιά του 1860, που κατέστρεψε το μεγαλύτερο μέρος της μονής. Το 1967 για λόγους πυρασφάλειας μεταφέρθηκε στο ριζικά ανακαινισμένο παλιό μαγκιπέιο, ένα ελεύθερο από όλες τις πλευρές ισόγειο κτίριο δίπλα στην τράπεζα. Στο νεόδμητο δώροφο κτίσμα της νότιας πτέρυγας της μονής, που ανεγέρθηκε στη θέση του κατεστραμμένου από τον σεισμό του 1905 κτιρίου, διαμορφώθηκε ειδικός χώρος για τη Βιβλιοθήκη.

Βιβλιοθήκη στη Μονή Ιβήρων λειτουργεί ήδη από την ίδρυσή της. Τα βασικά βιβλία στα γεωργιανά αντιγράφηκαν το 977 και 978 στη Μονή του Όσκι στη Γεωργία κατά παραγγελία του Ιωάννη (Τορνικίου) και μεταφέρθηκαν στη Μονή του Κλήμεντος. Επίσης, το βιβλιογραφικό εργαστήριο, που ιδρύθηκε στη Μονή από τον Ιωάννη Ίβηρα, παρήγαγε μεγάλο αριθμό χειρόγραφων κωδίκων. Έτσι, ο εμπλουτισμός της συνεχίστηκε και κατά τους επόμενους αιώνες, είτε με δωρεές είτε με αντιγραφή, τόσο ελληνικών όσο και μεταφρασμένων στα γεωργιανά κωδίκων.

Στις αρχές του 16ου αιώνα ο προηγούμενος Διονύσιος μερίμνησε για τη συμπλήρωση ελλείψεων και καλλιγράφησε ο ίδιος τουλάχιστον 13 χειρόγραφα. Ο γνωστότερος από τους βιβλιογράφους, που προσέλκυσε ο Διονύσιος είναι ο Θεοδόσιος, πρώην νοτάριος του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, γνωστός ως Θεόφιλος ο Μυροβλήτης. Ήρθε στη Μονή το 1511 και μέχρι το 1523 που έφυγε καλλιγράφησε 31 κώδικες, ενώ συμπλήρωσε αρ-

Βιβλιοστάσια στην παλαιά Βιβλιοθήκη της Μονής Ιβήρων στο Άγιο Όρος (Φωτογραφικό αρχείο Μονής Ιβήρων).

κετούς άλλους. Παράλληλα, μέχρι τον θάνατό του δεν σταμάτησε να αφιερώνει χειρόγραφα στην Παναγία την Πορταίτισσα.

Στα μέσα του 16ου αιώνα ο Θεοφάνης Ελεαβούλκος Νοταράς, ο οποίος διετέλεσε καθηγητής στην Πατριαρχική Ακαδημία, κληροδότησε στη Μονή Ιβήρων, τα βιβλία του. Επίσης, και ο Μάξιμος Μαργούνιος δώρισε στη Μονή τα βιβλία του, μεταξύ των οποίων και πολλά χειρόγραφα, από τα οποία μέχρι σήμερα έχουν εντοπιστεί 39, αλλά στη βιβλιοθήκη της Ιβήρων βρίσκονται μόνο τα 14.

Μεταξύ των ετών 1653–1655, με εντολή του τσάρου Αλεξίου και του πατριάρχη Νίκωνα στάλθηκε στο Άγιο Όρος ο Αρσένιος Σουχάνοφ, με σκοπό να παραλάβει λειτουργικούς κώδικες προς αναθεώρηση των παλαιών μεταφράσεων. Υπερβαίνοντας την εντολή, ή ακολουθώντας άλλη μυστική εντολή, ο Σουχάνοφ συνέλεξε πλήθος σπουδαίων κωδίκων. Τελικά μετέφερε στη Μόσχα 498 κώδικες (οι περισσότεροι προέρχονταν από τη Μονή Ιβήρων), οι οποίοι αποτέθηκαν στην τότε πατριαρχική βιβλιοθήκη. Οι Ιβηρίτες, θέλοντας να εκφράσουν την ευγνωμοσύνη τους για τη δωρεά του μετοχίου του Αγίου Νικολάου στη Μόσχα υπήρξαν γενναιοδωροί στην αποστολή χειρογράφων. Ο Διονύσιος Ιβηρίτης πρόσφερε σημαντική βοήθεια στον Αρσένιο στη διαδικασία επιλογής των βιβλίων, συνολικά 158 χειρογράφων και 5 εντύπων. Μεταξύ αυτών ήταν σχεδόν ολόκληρη η βιβλιοθήκη του Μάξιμου Μαργούνιου. Ακόμη, το 1660, ο Διονύσιος είχε φέρει μαζί του στη Μόσχα 14 βιβλία, μεταξύ των οποίων και 5 χειρόγραφα, που παρέμειναν όμως στη δική του βι-

βλιοθήκη και χρησιμοποιήθηκαν για τις εργασίες του στο τυπογραφείο.

Το 1678, ο πατριάρχης Διονύσιος Δ΄ Μουσελίμης δώρισε στη Μονή, μεταξύ άλλων, και την πλούσια συλλογή των εντύπων της βιβλιοθήκης του, μεταξύ των οποίων και αρκετά χειρόγραφα (εντοπίστηκαν 28 στη βιβλιοθήκη της Μονής). Ο Διονύσιος είχε καταρτίσει κατάλογο των βιβλίων του, που λανθάνει σήμερα.

Η συγκρότηση και ο εμπλουτισμός της βιβλιοθήκης οφείλεται στον πρώην Μητροπολίτη Άρτης και Ναυπάκτου Νεόφυτο Μαυρομάτη, που άφησε τον μητροπολιτικό του θρόνο και παρέμεινε στο Άγιο Όρος για 30 χρόνια, τα περισσότερα στην Ιβήρων. Το 1721 συνέλεξε όλα τα βιβλία της Μονής, πρόσθεσε και τα δικά του και τα στέγασε στον χώρο που ανήγειρε στα κατηχούμενα, πάνω από τον νάρθηκα του Καθολικού. Ο Ιωάννης Κομνηνός, στο *Προσκυνητάρion* του 1745, χαρακτηρίζει τη βιβλιοθήκη «παλαιάν και πλουσιοπάροχον, και αυξηθείσαν τώρα μάλιστα εις τους ειδικούς μας χρόνους και ανακαινισθείσαν, διά προστασίας και εξόδων του... Νεοφύτου του Μαυρομάτου», ενώ στην πρώτη του έκδοση (1701) αναφέρει ότι «έχει το μοναστήριον...» και βιβλιο-

Παπαδική του 17ου αιώνα (κώδ. 1250), που φυλάσσεται στη Βιβλιοθήκη της Μονής Ιβήρων. Αριστερά, πιθανότατα, ο ιερέας Μπαλάσης, γραφέας του κώδικα. Δεξιά, ο Ιωάννης Δαμασκηνός και ο Ιωάννης Κουκουζέλης.

θήκας εις τρεις τόπους πλουσιοπαρόχους, με πολλά ακριβά και ωφέλιμα βιβλία, παλαιά τε και νέα». Από το 1729 ο Νεόφυτος εγκαταβίωσε στη Λαύρα, όπου πήρε μαζί του και πολλά από τα βιβλία του. Παρ' όλα αυτά μεγάλο μέρος της βιβλιοθήκης του, μαζί με 18 χειρόγραφα, βρίσκεται σήμερα στη Μονή Ιβήρων.

Το 1726, η Μονή δώρισε 15 χειρόγραφα σε απεσταλμένους του πάπα Βενέδικτου ΙΓ΄. Ο Ευγένιος Βούλγαρης, σχολάρχης στην Αθωνιάδα Σχολή κατά τα έτη 1753–1759, προμηθεύτηκε από αυτήν πολλά βιβλία απαραίτητα για τη λειτουργία της Σχολής, τα οποία όμως δεν επιστράφηκαν στη Μονή. Κατά τη μεταφορά από το ανα-

τολικό στο δυτικό τμήμα του σημερινού σκευοφυλακίου, το 1800, πολλά από τα χειρόγραφα αφαιρέθηκαν και συγκεντρώθηκαν στον εξωνάρθηκα, χωρίς να γνωρίζουμε την περαιτέρω τύχη τους.

Άποψη του εσωτερικού της βιβλιοθήκης χειρογράφων και εντύπων, σε ανεξάρτητο κτίριο στην αυλή της Μονής Ιβήρων δίπλα στην Τράπεζα, όπου και λειτουργήσε έως τις αρχές του 2010. Μετέπειτα μεταφέρθηκε στην ανατολική πτέρυγα της Μονής.

Ο περιηγητής Ρόμπερτ Κέρζον που επισκέφτηκε τη Μονή το 1837 θεωρεί τη βιβλιοθήκη ίσως την αξιολογότερη του Αγίου Όρους και σημειώνει ότι ο χώρος είναι καλά εξοπλισμένος και τα βιβλία σε εξαιρετική κατάσταση. Υπολόγισε πως εκεί φυλάσσονται περί τα 2.000 χαρτώα και 1.000 περγαμηνά χειρόγραφα. Από τα τελευταία, περί τα 100 ήταν στα γεωργιανά. Στην αναζήτηση έργων από κλασικούς συγγραφείς, δεν εντόπισε κανένα περγαμηνό χειρόγραφο με αντίστοιχο περιεχόμενο, παρά μόνο χαρτώα. Τον εντυπωσίασε ένα κοπτικό Ψαλτήριο σε αραβική μετάφραση. Τα έντυπα βιβλία τα ανάγει στις 5.000. Δεν κατόρθωσε να αγοράσει κανέναν κώδικα, παρότι επιστράτευσε την ευλωττία του και πλήθος από επιχειρήματα. Τελικά, για παρηγοριά, ο γραμματέας της Μονής τού δώρισε ένα χειρόγραφο δικό του, που περιείχε στα ελληνικά την ιστορία της Μονής από την ίδρυσή της μέχρι τις ημέρες εκείνες.

Το 1844 ο Μηνάς Μηνωΐδης, διπλωμάτης του υπουργείου των Εξωτερικών της Γαλλίας, επισκέφτηκε τη Μονή και κατάρτισε κατάλογο των χειρογράφων της, αφαιρώντας ωστόσο άγνωστο αριθμό τους.

Το 1869 επισκέφτηκε τη Μονή ο Ιωάννης Μ. Ραπτάρης. Η βιβλιοθήκη της, όπως γράφει, είναι «λίαν παραμελημένη», αλλά «η αρίστη και πλουσιωτάτη των επί του Άθωνος», καθώς περιέχει «δισχίλια χειρόγραφα... εν οίς εκατόν εις γλώσσαν Ιβηρικήν, καί τινα Κοπτικά».

Μετά τον θάνατο του Δημητρίου Καλαβακίδη (†1878), λόγιου από το Μελενίκιο, η πλούσια βιβλιοθήκη του, μαζί με έξι κώδικες γραμμένους από τον ίδιο, κληροδοτήθηκε στη Μονή Ιβήρων, ίσως επειδή για ένα διάστημα είχε εγκαταβιώσει εκεί.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΧΙΛΑΝΔΑΡΙΟΥ

ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΧΙΛΑΝΔΑΡΙΟΥ προήλθε κατά πάσα πιθανότητα από τον Γεώργιο Χελανδάριο, ιδρυτή και κτίτορά της, που έζησε στα τέλη του 10ου αιώνα. Το αρχικό της όνομα «Του Χελανδάρη», που οι Σέρβοι μετέτρεψαν σε Χιλανδάρ, σχετίζεται με το βυζαντινό «χελάνδιον» (είδος κωπήλατης φορτηγίδας). Προφανώς ο ιδρυτής της είχε σχέση με τέτοια πλοία ως κατασκευαστής ή πλοίαρχος και γι' αυτό ονομαζόταν Χελανδάριος (Χελανδάρης). Έχουν προταθεί και άλλες προελεύσεις της ονομασίας, παρετυμολογικής όμως αφετηρίας, π.χ. «Χίλιες αντάρες» ή «Χίλιοι άνδρες».

Η Μονή Χιλανδαρίου είναι από τις παλαιότερες του Όρους. Στα ιστορικά έγγραφα εντοπίζεται για πρώτη φορά το 1015, με Έλληνα ηγούμενο, που υπογράφει 17ος «Ευστάθιος μοναχός και ηγούμενος Χελανδ...». Το όνομα θα μπορούσε να συμπληρωθεί σε Χελανδ-άριος, οπότε ο Ευστάθιος είναι ο ιδρυτής της, ή σε Χελανδ-άριου, οπότε είναι ηγούμενος μονής που προϋπήρχε. Η δεύτερη άποψη είναι η ορθή, γιατί σε πράξη του πρώτου Θωμά, του έτους 985, οι Αθωνίτες έγραψαν προς τον Βασίλειο Β' ότι τους αποδόθηκε η Μονή Κολοβού «διά χειρός Γεωργίου Χελανδάρη».

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ❖ Η αρχή της Βιβλιοθήκης του Χιλανδαρίου θα πρέπει να συνδεθεί με τις δραστηριότητες και τα ενδιαφέροντα του αγίου Σάββα, ιδιαίτερα όμως με την άφιξη του Συμεών Νεμάνια και τις κοινές τους προσπάθειες για την ίδρυση σερβικής μονής. Η αρχική συλλογή της μονής περιλάμβανε βιβλία που ήταν απαραίτητα στις λειτουργικές ακολουθίες. Αρχικά, ο Σάββας προμηθεύτηκε τα πρώτα χειρόγραφα από το Άγιο Όρος. Στα τέλη του 12ου αιώνα επικρατούσε στους αγιορείτες Σλάβους η ρωσική παιδεία, γι' αυτό τα πρώτα βιβλία ήταν ρωσικά. Ακολουθούσαν τα βουλγαρικά, αφού

Το Καθολικό της Μονής Χιλανδαρίου. Υδατογραφία του Φραντσέσκο Περιλλά, 1924. Από την έκδοση: Φραντσέσκο Περιλλά, *Le Mont Athos*, Θεσσαλονίκη 1927.

το παλαιότερο σλαβονικό μοναστήρι στον Άθω ήταν βουλγαρικό, η Μονή Ζωγράφου, και τέλος τα ελληνικά, εξαιτίας της γλωσσικής κυριαρχίας και της πνευματικής παράδοσης της ελληνικής ορθοδοξίας. Παράλληλα βεβαίως, ήδη από την ίδρυση της Μονής, μεταφέρθηκαν και χειρόγραφα από σερβικά εδάφη, όπως το Ευαγγέλιο του Μιροσλάβ και το Ευαγγέλιο του Βουκάν.

Το ένα από τα δύο φύλλα δίπτυχου του 13ου αιώνα, που φυλάσσεται στο Σκευοφυλάκιο της Μονής Χιλανδαρίου. Το δίπτυχο κοσμούν 24 μικρογραφίες, σε τετράγωνα ή κυκλικά διάχωρα, με σκηνές από τη ζωή του Χριστού.

Αρχική σελίδα από τον σερβικό χειρόγραφο κώδικα που φυλάσσεται στη Βιβλιοθήκη της Μονής Χιλανδαρίου.

Στην πορεία, η συλλογή χειρογράφων εμπλουτίστηκε με δωρεές, αγορές ή άλλους τρόπους. Παράλληλα όμως χάθηκαν και αρκετοί κώδικες, μέσα από μια συνεχή διαδικασία αφαίρεσης. Εκτός από ορισμένες απώλειες που οφείλονταν στη φυσική φθορά, οι πυρκαγιές κατέκαψαν σημαντικό αριθμό κωδίκων, ιδιαίτερα το 1772 και το 1776. Επίσης, η Βιβλιοθήκη υπέστη κατά καιρούς διάφορες λεηλασίες που φτάνουν μέχρι τον 19ο αιώνα και την ελληνική επανάσταση του 1821. Τέλος, πολλά σημαντικά χειρόγραφα αφαιρέθηκαν από τους ίδιους τους μοναχούς, μολοντί κάτι τέτοιο απαγορευόταν αυστηρά. Ήδη από τον 16ο αιώνα οι μοναχοί έφερναν μαζί τους ως δώρα χειρόγραφα, ειδικά στη Ρωσία. Η Ρωσία συνδέεται με μία από τις πρώτες και ίσως συστηματικότερες απογυμνώσεις βιβλιοθηκών στο Άγιο Όρος, με χαρακτηριστικότερη την περίπτωση του Αρσένιου Σουχάνοφ, ο οποίος κατά τα έτη 1653–1654 επέλεξε και πήρε μαζί του 498 κώδικες από τις μονές του Άθωνα.

Οι χειρότερες «φιλικές κλοπές» συνέβησαν τον 19ο αιώνα, όταν εντάθηκε το ενδιαφέρον των σλαβολόγων. Δεν είναι λίγα τα μεμονωμένα φύλλα, τα θραύσματα και οι κώδικες που βρέθηκαν σε συλλογές της Μόσχας, της Αγίας Πετρούπολης και της Οδησού και προέρχονται από τις επισκέψεις του Βίκτορα Γρηγόροβιτς (1844) και του Πορφύριου Ουσπένσκι (1845/6 και 1858/9). Χρονολογικά είχε προηγηθεί ο γλωσσολόγος Γέρνεϊ Κοπίταρ (Jernej Kopitar), ο οποίος το 1826/7 αγόρασε 12 χειρόγραφα από το Άγιο Όρος, 8 από το Χιλανδάρη και 4 από τη Μονή Ζωγράφου, για την Αυτοκρατορική Βιβλιοθήκη

Περγαμινό ειλτήριο (κώδ. 233) με τη *Λειτουργία* του Ιωάννη του Χρυσοστόμου, που φυλάσσεται στη Βιβλιοθήκη της Μονής Χιλανδαρίου.

κη της Βιέννης. Η αποστολή του ωστόσο διεκόπη εξαιτίας της έλλειψης ενδιαφέροντος από την αυτοκρατορική Αυλή για αγορά σλαβικών θησαυρών.

Σλαβικός λειτουργικός κώδικας που φυλάσσεται στη Βιβλιοθήκη της Μονής Χιλανδαρίου.

Στη Μονή Χιλανδαρίου είχε αναπτυχθεί έντονη βιβλιογραφική δραστηριότητα, αφού έχει διαπιστωθεί ότι ήδη από τον 12ο αιώνα οι μοναχοί της άρχισαν να παράγουν μεγάλο αριθμό χειρογράφων. Αυτή η δραστηριότητα συνεχίστηκε μέχρι τον 20ό αιώνα και ένας ικανός αριθμός αυτών των χειρογράφων βρίσκεται σε συλλογές ανά τον κόσμο, όπως στην Οξφόρδη και στο Νοβοσιμίρσκ. Σήμερα οι ευρωπαϊκές συλλογές χειρογράφων περιλαμβάνουν σημαντικό αριθμό χειρογράφων που προέρχονται είτε από το Χιλανδάρη είτε από χιλανδαρινό γραφείο.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

ΑΠΟ ΠΗΓΕΣ ΠΡΟΚΥΠΤΕΙ ότι η Μονή υφίσταται από το 1366 και ιδρυτής της είναι ο όσιος Διονύσιος από την Κορησό της Καστοριάς.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ❖ Τεκμήρια για την έναρξη λειτουργίας της βιβλιοθήκης στη Μονή δεν διασώθηκαν, οπότε πρέπει να θεωρήσουμε ότι έγινε ταυτόχρονα με την ίδρυση της Μονής στο δεύτερο μισό του 14ου αιώνα.

Η πρωιμότερη μνεία βιβλιοθήκης ανήκει στον βιβλιογράφο και λόγιο ιερομόναχο Ιγνάτιο το 1602, στο παράφυλο του κώδικα 246, ο οποίος αναφέρει ότι η βιβλιοθήκη βρισκόταν επάνω από τη λιτή του Καθολικού, κοντά στο παρεκκλήσι των Αρχαγγέλων. Εκεί παρέμεινε μέχρι το 1915. Η συνοπτική αναφορά 27 χειρογράφων της Μονής, που κατέγραψε ο ιερέας Αλέξανδρος Βασιλόπουλος το 1627, δεν μπορεί να αποδίδει το μέγεθός της την εποχή εκείνη. Γνωρίζουμε όμως ότι στη Μονή λειτούργησε από το 1570 περίπου μέχρι τα τέλη του 17ου αιώνα βιβλιογραφικό εργαστήριο και ότι την ίδια περίοδο η Μονή απέκτησε μεγάλο αριθμό χειρόγραφων κωδίκων και έντυπων βιβλίων.

Ως «πλουσιωτάτη» χαρακτηρίζεται το 1701 από τον Ιωάννη Κομνηνό στο πρώτο *Προσκυνητάριο* του Αγίου Όρους. Οι μεταγενέστεροι λόγιοι επισκέπτες αναφέρονται σχεδόν αποκλειστικά στα χειρόγραφα της. Ο Β. Μπάρκσυ, που την επισκέφτηκε το 1744, μνημονεύει τα εντυπωσιακά χρυσόβουλα του αρχείου της. Στη βιβλιοθήκη της Μονής αναφέρονται επίσης και οι Άγγλοι ταξιδιώτες Τζόζεφ Ντέικερ Καρλάιλ και Φίλιπ Χαντ το 1801, καθώς και ο Ρόμπερτ Κέρζον το 1834. Το 1841 στη βιβλιοθήκη της Μονής εργάστηκε ο Γιάκοπ Φίλιπ Φαλλμεράνερ.

Στα χειρόγραφα και στο αρχείο αναφέρεται και ο Γάλ-

Μοναχός στη Βιβλιοθήκη της Μονής Διονυσίου.
Ασπρόμαυρη φωτογραφία, 1967.

λος Βικτόρ Λανγκλουά σε έκδοσή του για το Άγιο Όρος, που κυκλοφόρησε το 1867. Λίγο μετά ο Ι.Μ. Ραπτάρης εντυπωσιάστηκε από την τάξη και την επιμέλεια που επικρατούσε στον χώρο. Θεωρεί πως ο αριθμός των χειρογράφων ανέρχεται σε χίλια.

Το 1903 συντάχθηκε κατάλογος της βιβλιοθήκης που παραδίδεται στον Κώδικα 854 της Μονής.

Το 1915, όταν ηγούμενος ήταν ο Δοσίθεος, η βιβλιοθήκη μεταφέρθηκε στον πύργο της Μονής, όπου τα έντυπα βιβλία τοποθετήθηκαν σε προθήκες και αριθμήθηκαν κατ'αύξοντα αριθμό. Στο *Βιβλίον Επισκεπτών της Ιεράς Μονής Διονυσίου* για την περίοδο 1908–1935, πολλοί επισκέπτες αναφέρονται συχνά και στη βιβλιοθήκη. Μεταξύ τους ο Λουί Πετί, ο Ρόμπερτ Μπλέικ, ο Νίκος Βέης, ο Μανόλης Τριανταφυλλίδης, ο Φραντς Ντέλγκερ και πολλοί άλλοι.

Τη δεκαετία του 1960 η βιβλιοθήκη μεταφέρθηκε σε νεότερο κτήριο, νότια του Καθολικού, και στη συνέχεια προσωρινά στεγάστηκε στη βόρεια πτέρυγα της Μονής.

Το 1995, μετά από μελέτη και αποκατάσταση, η βιβλιοθήκη στεγάστηκε στον τετραώροφο πύργο, όπου η οργάνωση και τακτοποίηση του υλικού έγινε ως εξής: 1ος όροφος: τα νεότερα έντυπα βιβλία, το σύστημα αρχειοθέτησης, το γραφείο και τα μικροφίλμ που διαθέτει η Μονή· 2ος όροφος: οι χειρόγραφοι κώδικες· 3ος όροφος: τα αρχέτυπα και τα παλαίτυπα· 4ος όροφος: το Αρχείο της Μονής.

Τελικά, εξαιτίας της υγρασίας, το υλικό μεταφέρθηκε και πάλι σε άλλον, ανακαινισμένο χώρο στο ισόγειο της ανατολικής πλευράς, όπου βρίσκεται μέχρι σήμερα.

ΑΠΟ ΤΑ ΑΝΘΗ ΤΟΥ ΚΗΠΟΥ

Η Μονή Διονυσίου δεσπόζει στον απόκρημνο βράχο.
Δίχρωμη ξυλογραφία σε όρθιο ξύλο.
Γεώργιος Μόσχος, 1954.

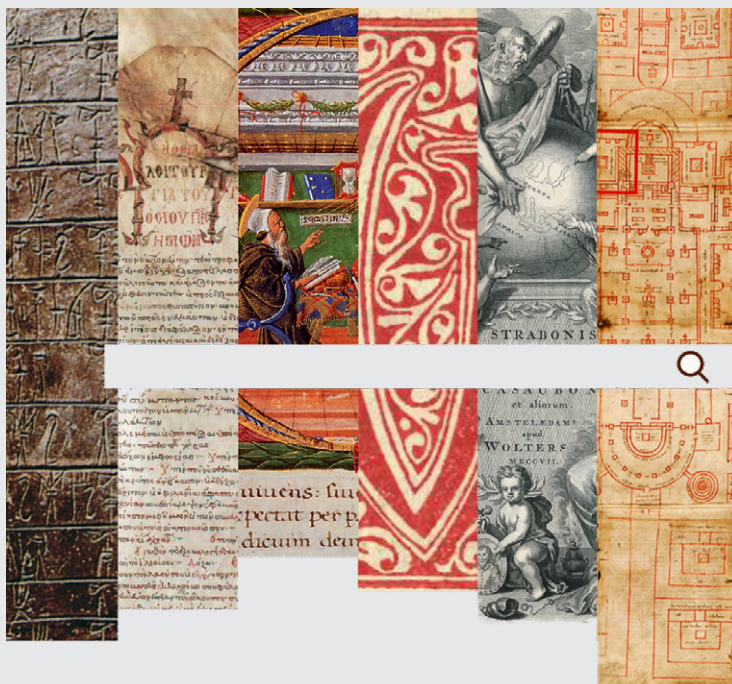
ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ ΤΕΥΧΟΣ *Ειδήσεις Φιλοβιβλων*

■ Συλλογές γραπτών κειμένων του γυναικείου φύλου: Από τη Σαμφώ και τη Σεμίραμη έως την Υπατία και τη Σίβυλλα.

ΠΕΡΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

www.aboutlibraries.gr

Χρήσιμες διευθύνσεις

Περί Βιβλιοθηκών - [aboutlibraries.gr](http://www.aboutlibraries.gr)

<http://www.aboutlibraries.gr>

Κήπος Φιλοβιβλων

<https://www.aboutlibraries.gr/libraries/kipos.jsp>

Περί Βιβλιοθηκών - Βιβλιοθήκη της Ιεράς Μονής Ιβήρων

https://www.aboutlibraries.gr/libraries/handle/20.500.12777/lib_91

Περί Βιβλιοθηκών - Βιβλιοθήκη της Ιεράς Μονής Χιλανδαρίου

https://www.aboutlibraries.gr/libraries/handle/20.500.12777/lib_455

Περί Βιβλιοθηκών - Βιβλιοθήκη της Ιεράς Μονής Διονυσίου

https://www.aboutlibraries.gr/libraries/handle/20.500.12777/lib_106

Επικοινωνήστε μαζί μας

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ &
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ (ΕΚΤ)

Ζεφύρου 56, 17564 Παλαιό Φάληρο

aboutlibraries@ekt.gr | www.ekt.gr

ΚΗΠΟΣ ΦΙΛΟΒΙΒΛΩΝ

Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία

Μουρούζη 12, 10674 Αθήνα

libraries@otenet.gr